

GESCHIEDENIS
VAN
DE GEMEENTEN

DER
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN,

DOOR
Frans de Potter en Jan Broeckaert.

Eerste reeks. — Arrondissement Gent.

EERSTE DEEL:

**Aalter, Afsnee, Asper, Astene, Baalgem, Bachte-Maria-Leerne,
Balegem, Bellem, Bottelare, St-Denijs-Westrem, Destelher-
gen, Desteldonk.**

GENT,
DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

1864-1870.

ASTENE.

I.

BESCHRIJVING VAN HET DORP. — In de meeste middeleeuwsche schriften treft men den naam dezer gemeente onder de vormen van *Astine* en *Hastene* aan. De geschiedschrijver VAN LOKEREN vindt dien terug in de *villa Hachtinna*, zooals men leest in oorkonden der St.-Baafsabdij op de jaartallen 967 en 1220. In 1223 ontmoet men *Ascht*: «*juxta locum sive sylvulam quam dicitur Ascht.* » — WILLEMS en DE SMET beschouwen Astene als eene plaats, waar men 't hout verkoolde. Baron JULIUS DE SAINT-GENOIS drukt het gevoelen uit, dat men het woord scheiden moet om er de beteekenis van te vinden, en *A-stene* schrijven, hetwelk alsdan eene sterke woning bij het water, of een waterkasteel, bedieden zou. Er bestaat geene reden, om de eene gissing meer dan de andere te verwerpen, evenmin als die, welke door SCHELLINCK wordt vooruitgezet; deze zou het woord niet scheiden, maar er de letter *W* bijvoegen, zoodat men lezen zou: *Wastine*, *Wastene*, woestijn. Het kan hier, inderdaad, eene plaats geweest zijn, waar men hout verkoolde: Astene lag, om zoo te zeggen, geheel in de bosschen; het ligt ook aan eene rivier, en een aanzienlijk deel zijns grondgebieds, dat, namelijk, hetwelk aan Deurle paalt,

was in de middeleeuwen eene woestijn. Voorts dient hier nog opgemerkt te worden, dat *asten*, volgens WEILAND, SLEECKX en VAN DE VELDE, en anderen, takken zijn. Zou deze gemeente alzoo geene plaats kunnen zijn, waar de eerste woningen van takken gemaakt waren? Het woord *ast* is bij ons niet meer in gebruik, maar leeft in het Duitsch. Voegen wij hierbij, dat nog andere plaatsen in Nederland, met nagenoeg gelijken onvruchtbaren bodem, onder denzelfden naam bekend zijn : er is een *Asten* in de Kempen, bij Peeland, een bij Limburg, en een bij Bommel, aan de Maas.

De oudste schrijfwijze van den naam dezer gemeente biedt ons ook den sleutel tot de verklaring niet aan : wij lezen in de oudstbekende charter der St-Pietersabdij, geschreven tusschen de jaren 630 en 681 : *Atthenneria* ; in eene andere ongedagteekende oorkonde van de IXe eeuw : *Asteneria*, en mogelijk doelt ook het in eene charter van 1142 voorkomende *Asterth* op dezelfde plaats. — De SMET en VAN LOKEREN beweren, dat men somtijds nog *Ten Ast* hoort uitspreken (1).

De *Leie* vormt de grens dezer gemeente ten noorden en noordwesten, en scheidt haar van Bachte-Maria-Leerne ; voorts paalt *Astene* ten oosten aan *Deurle* en *Nazareth* ; ten zuiden aan

(1) Oude plaatsnamen :

- 1390. *Adelgavere, Bercbosch, Biest, Dankinsmeersch, 't lant ten Sande, Westcoute.*
- 1425. *Lange Biest, Quade Biest, Brunshage, Krekelswal, Sente Marienlant, hoeghe Woestine.*
- 1430. *Cleenen en grooten Ham, Heckin, Moreelsacker, stedekin tSpiper, Stuckersput.*
- 1530. *Backers Eeke, Knock, Lekkertant.*
- 1625. *Carrewech, groote Poelpit, Paryssche straete, Reybrouzheet, Kreckelstrate, Ginsedriesch, Hogen nachtmeersch.*
- 1650. *Capellebosch, Catte, Langhen bosch, Langhen meersch, Selverberch, Steenacker, Vijsenberch, Weland, Grooten Wijncel.*
- 1730. *Beggijnesteghe, Baillenstede (land), Cautere, Corten en Langhen Brouck, Coeybulck, Lindebulcken, Streepken, Vermeulen stede, Vierendeel.*
- 1770. *Heijen (bosch), Hooge bosch, Vereyden bosch.*

Nazareth en Petegem; ten westen aan laatstgenoemd dorp en aan de stad Deinze. Er zijn acht wijken, gekend onder de benaming van : *Dorp*, *Muizenhol*, *Leihoek*, *Beekstraat*, *Spleet*, *Parijsche straat*, *Eedeke* (of *Heideke*), en *Wallebeke*. De grootte baan en de spoorweg van Gent naar Kortrijk doorsnijden Astene's grondgebied van noordoostelijke naar noordwestelijke richting, en er is een aardeweg naar Gent, over St.-Martens-Laathem en St.-Denijs-Westrem, welken men vermoedt een oude Romeinsche weg te zijn.

De *Leie*, die tegenwoordig te Astene eene gemiddelde breedte van 52 meters op eene diepte van 7 meters heeft, moet hier in de middeleeuwen of rechtgetrokken geworden zijn of zelve eenen anderen loop genomen hebben, want men vindt in eene wettelijke akte, overgeschreven in het *Jaarregister der stad Gent*, van 1480, gewag gemaakt van *de oude Leie*, te Astene, *met eene brug*.

Behalve deze rivier heeft men hier nog verscheidene beken en waterlopen, onder welke wij noemen : de *Hullebeke*, die zich in de *Wallebeke* werpt; de *Kastelnijbeek*, aan de grens van Deurle; de *Wallebeke*, die hare monding vindt in de *Leie*, enz. Te Astene zijn ook nog enkele vijvers of waterplassen, evenals in de warande van het naburige Deurle.

Nog is de bodem er over 't algemeen zandig en mager, op enkele plaatsen, om zoo te zeggen, dor. Hier en daar treft men nog eenen zandigen heuvel en overblijfselen van groote sparreplantingen aan, doch langs den Leikant zijn schoone meerschen, die voortreffelijk hooi opleveren. Verders is het dorp goed geakkerd. Wat de heuvelen betreft, welke in de laatste jaren veel verminderd geworden zijn, deze vormen eene keten, die uit West-Vlaanderen schijnt te komen, en geacht worden het laatste spoor te zijn van de duinen der Zee, welke oudtijds hare wateren tot hier moet gerold hebben. Opmerkelijk is het, dat deze keten, welke men in het aangrenzende Deurle, hoewel thans met eene onderbreking, voortgezet ziet, geene verlengenis heeft aan de overzijde der rivier, zoodat, indien de Zee hier wezenlijk gespoeld heeft, het gedeelte der *Leie* tusschen Astene en Deurle, en voorts

St.-Martens-Laathem, op de plaats vloeien zou, waar het geweld der zoute golven tegen de zandhoogten gebroken werd.

Was een gedeelte des bodems van Astene in de middeleeuwen onvruchtbaar en verlaten, andere, daarentegen, werden zorgelijk bebouwd; verscheidene aanzienlijke hofsteden waren hier door vermogende leenhouders opgericht, van welke wij de voor-naamste, naar orde van den ons bekenden tijd, opgeven :

Het *goed te Breetschoot*, in 1390 ruim 59 bunder, en in 1458 45 bunder groot. Op eerstgemeld tijdstip werd het verpacht voor 5 schellingen groote het bunder. De pachter ontving toen in leening van den eigenaar, paarden, koeien, kalvers en zwijnen, tot beloop van 10 pond 16 schellingen groote, benevens 30 schellingen in geld, jaarlijks af te korten. Deze voorwaarde, zoo bijzonder gunstig tot het vormen van bekwame en wakkere landbouwers, vindt men in tal onzer gemeenten tijdens de XIVe en XVe eeuw terug, en laat zien, hoe ernstig de grondeigenaren van dien tijd het met de ontginning der onvruchtbare landen meenden. Onder de andere voorwaarden merken wij op, dat de pachter verplicht was te mesten tot eene diepte van 28 duim, waar hij het bevinden zou, dat de vorige pachter gedaan had. Ieder jaar bekwam hij van zijnen heer een froklaken, en zijne vrouw vier ellen laken, van 16 grooten de el, voor een kleed. Al het nog onbebouwde land, tot het goed behorende, moest hij voor den ploeg winnen, en daarvoor zou hij ieder jaar de vruchten van een half bunder lands voor zich mogen houden. Twee jaren na 't ingaan zijner pacht moest hij den eigenaar, op het schip in de Leie, 150 elzen fassceelen leveren⁽¹⁾.

(1) « Kenl. zij, etc., dat Gillis van der Hulst, Martins sone, commen es in scepenen camer voer scepenen van der Kuere in Ghend, kenden ende lijdten dat hij heeft ghenomen in eenen sekeren loyalen pachte met sekeren voorwaarden jeghen Janne van Hoedeveldt sijn goed, ligghende in de prochie van Astine, groet onder land, weede, bosch ende mersch neghen ende dertich bunnen ende ses roeden, alsoet bij porcheelen overmeten es. omme vijf sceelen groten tsiaers ele bunre. Voert heeft Gillis van der Hulst

Volgens de pachtvoorwaarde, in 1459 door Hendrik de Meyer aangenomen, bedroeg destijds de huurprijs 30 pond groote, « wel verstaende, dat Jan Ybier (*de toenmalige eigenaar*) them- « waert behauidt den wal ende walgracht, met alle de huusin- « ghen, boomen ende aghen, diere up ende ontrent staen (1). »— Uit deze regelen is op te maken, dat de pachter toen de hofstede niet bewoonde, maar enkel het land bewerkte.

Het *goed te Brederschoot*, zóo genoemd in eene notariële akte van 1645, was op dit tijdstip verminderd tot 27 bunder, terwijl

ontfaen van Janne vors., in prisien van paerden, harnassche, coyen, calver ende verkinne, tiene ponde sestiene sceelen groten ende hiertoe gherekent sesse ende dertich sceelen groten..... die Gillis Janne betalen moet de vors. neghen jaer lanc ghedurende, in verscoeninghen van vijf sceelen groten tsiaers van elken bunre van den principalen pachte, so comt de somme twalef sceele groten, te betaerne binnen den vors. neghen jaren, elcx jaers xxviii s. grot..... Voert moet de pachte tgoed laten tsijnen afscceedene also hijt vant tsijnen ancommene, dats te wetene de naervolghende porcheele besaet met coerne, in braken sonder mes, wel ende lovelic ghewonnen..... Item even verre dat up Lievins leen besaet was ende al dit evensaet moet de pachte laten in also goed lant als hijt vant, ende also groet plecke ende met alsulker evenen als dlant heescht..... Item vant hij drie bunre ghesafelt te braken ende de messine int hof vant de pachte achte ende twintich dumen diep, ende dit mes ende de oerten, die de pachte up thof vant, sal hij also goet laten tsinen afscceedene als hijse vont tsinen ancommene..... Voert sal de pachte tgoed onderhouden met ghetideghen houwe, also verre alser haecx ende houmes over gheloepen heeft, dats te wetene eekinhout te acht jaren, elshout te seven jaren ende wulghout te dren jaren..... Item sal de pachte hebben van Janne elcx jaers een froclaken ende spachters wijf sal hebben telken tween jaren viere ellen lakens van sestien groten delle..... Voert sal de pachte al dlant van desen goede binnen sijnen termijne moeten maken plouchghinghe ende specialik een bunre drie roeden houdende van sCroekers leene ende twee ende een alf bunre ende sesse ende twintich roeden lants ghecocht jeghen de jonevr. Cabelliaus, twelke binnen vele jaren niet en heeft ghewonnen gheweest, ende dit moet hij al diere ghelike winnen ende maken plouchghinghe. Ende mits desen sal de pachte jaerliks hebben in baten den pacht van eenen alven bunre lants, in minderinghen van den neghen ende dertich bunren ses roeden boven ghenoomt..... Ende de pachte moet Janne leveren te watre, tsceeps boerde, binnen tween jaren eerst commende onderalf hondert elsins fassaelhouts, Doynsche taelge..... Den derden dach in Junio anno Domini MCCC nonagesimo primo. »

(*Jaarregister van 1390-1591*, bl. 68v.)

(1) *Jaarregister van Gent*, van 1438-1460, bl. 47v.

het volgens eene andere notariëele akte van 1749, nog slechts eene grootte had van 16 bunder. De pachtakte van laatstgemeld jaar zegt, dat daartoe land, bosch en meersch behooren.

Het *goed te Parijs*, bij de grens van Nazareth, werd in 1397, toen het eene uitgestrektheid had van 60 bunder land en 11 bunder heide, verpacht voor de som van 9 pond 10 schellingen groote 's jaars, mits beding, dat de huraar den eigenaar en zijne vrouw tweemaal 's jaars met wagen en paarden te Gent afhalen, naar 't hof voeren en terug naar de stad brengen moest, behalve dat hij nog gehouden was hunnen boden hooi, levensmiddelen en koorn te leveren, als zij eenige dagen op het goed kwamen doorbrengen. Ook moest de pachter zijnen meester ieder jaar, te Paschen, een vet lam leveren, waarvoor hij, in vergoeding, een kleed ontving. Hier, gelijk op de meeste plaatsen, werd bepaald dat er bij 't aftreden des pachters prijzjij zoude gemaakt worden van den staat der boerderij, ten einde den huraar te beletten haar te verwaarloozen of in verval te laten komen (1).

(1) « Kenlic zij, etc., dat Pieter van Beke, f^r Gillis, commen es voer Scepenen van der Kuere in Ghend, kende ende lijde dat hij ghenomen heeft in eenen zekeren loyalen pachte jeghens Jacoppe Uutergaleiden, sijn goed gheheeten *tgoed te Parijs*, ghelegghen in de prochie van Astine ende van Naseret, met allen den ghelaghen, diere toe behoren, ende ghelijc dat ghestaen ende ghelegghen es, ende dit vors. goed es groed sestich bundre winnende lants, lettelt min of meer, ellef bunre heets ende tien vierendeelen meersche.... ende daer toe een bunre lants, toebehorende den goede ten Broecke, ghelegghen in Dankins meersch..... omme neghen pont tien sceelen gr. torn. tsiaers..... Ende waert also dat Jacop vors. eeneghe huuse maecte up tvors. goed binnen den vors. pachte, so moeste hem de pachte halen ende voeren alsulke stoffe, alsser toe gaen saude, so waer so ghelegghen ware binnen den prochien vorn., sonder zins meesters cost vors. Item moet de vors. pachte Jacoppe ende mejonevr. zija wijf halen te Ghend met zinen waghene ende parden, twee warven siaers up tvors. goed, als zija begheeren sullen, ende weder thuus voeren sonder haerl. cost, ende haren boden leveren hoy ende coren, als syre commen sullen, ende sulke prevanche als up tgoed es. Voert moet de pachte jaerlicx leveren zijnen meester een lam te Paesschen, sonder zinen cost, dies moet hem Jacop jaerlicx gheven zijn cleedere. Ende waert also dat de vors. pachte dit vors. goet argher liete van besaetheden ofte anders, dan voren verklaert staet, dat moeste de pachte Jacoppe vorn. overlegghen ende betalen ten segghene van goeden lieden..... Actum die ix Novembre anno XCVII. » (*Jaarregister van 1397-98*, bl. 183.)

In 1416 beliep de pachtsom van het *goed te Parijs* tot 12 pond groote en 600 fassceelen, Deinzische maat; op het einde der XVe eeuw was de pachtprijs verhoogd tot 13 pond groote, ongeminderd de lasten. De hofstede had, twee eeuwen later, bepaaldelijk in het jaar 1612, eene uitgestrektheid van ruim 90 bunder, onder weide, bosch, land en meersch (1), terwijl uit eene kaart, in 1628 door den befaamden Kortrijkschen landmeter Lodewijk de Bersaques vervaardigd, blijkt, dat het eigendom in twee gesplitst en door twee verschillende pachters gebruikt was; toen had *het Oude goed van Parijs* eene grootte van 25 bunder, en het *nieuwe goed*, voorzien van een schoon gemetst huis, was ongeveer 52 bunder groot. Niettegenstaande dit verschil van uitgestrektheid werden beide hofsteden voor de gelijke som van 104 pond groote verhuurd, hetgeen grond geeft tot de veronderstelling, dat tot het laatstvermelde ook eenige heigronden behoorden. In 1628 werd het *nieuwe goed* geprezen op eene som van 5,258 pond 11 stuivers 3 deniers. — Tegenwoordig is het *Oude goed* het eigendom van den heer Astère de Kerckhove van Dentergem, en behoort het *Nieuwe goed* aan jufvrouw Louisa de Meulenaere, te Gent.

Het pachthof der heerlijkheid van Wallebeke, waarvan de grootte ons niet bekend is, bracht den eigenaar in 1426 de som van 5 pond 10 schellingen groote en 2 steenen vlas op, boven dat de huraar gehouden was ieder jaar 200 bundels stroo op de huizen te leggen. Onder de voorwaarden met betrekking tot de bebouwing lezen wij, dat de pachter ieder jaar vijftig wilgen of populieren moest planten; velde hij eenen der wilgen, deze moest door twee plantsoenen vervangen worden. De kleine en groote houtsnoei was ook geregeld, en werden er op de hofstede ter verbetering des lands grachten gedolven, dat moest de eigenaar voor de twee derden, de pachter voor het overige bekostigen. Wilde de eigenaar de groote heide tot bosch maken,

(1) *Notariële akten*, n° 263. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

en leed de pachter daardoor eenig nadeel, de hem uit dien hoofde toekomende vergoeding zou door bevoegde mannen, door beide partijen gekozen, bepaald worden. De eigenaar behield voor zich al het water, benevens de vier bosschen, toen deel makende van het goed; het was den landbouwer verboden, geen dier in de bosschen te laten loopen aler de boomen vier jaren oud waren; enkel zijne paarden waren er op het derde jaar toegelaten. Het *goed te Wallebeke* eene heerlijkheid zijnde, zoo was in de pacht geen enkel der heerlijke rechten of voordeelen begrepen, en behielden de eigenaren de boven- en benedenplaatsen der grootte ingangpoort voor hun persoonlijk gebruik (1).

(1) « Kenlic zij, etc., dat Jan van Leyns, f^s Jans, ende Jan de Coninc, f^s Bertelmeeus, commen zijn, etc., kenden, etc., dat zij hebben ghegheven in loyalen pachte ende met zekeren voorwaerden Arende van der Leyen, heurlieder *goed te Wallebeke*, alsoet ghestaen ende ghelegghen es in de prochie van Astine ende van Duerle, eenen zekeren termijn van ix jaren lanc duerende.... omme v lib. x sch. gr. siaers..... Item boven desen moet de pachter elcx siaers levern ii bulsters s'roes up de huusen te verdeckene, ende sal den decker doen dienen, den deek. leverende zijn montcosten, theen ende benderoeden sonder zier meesters cost..... Ende de meester es betalende den decker sijne dachuere sonde meer. Item moet de pachter up tvors. goed planten elc sjaers L pootstaken vulghin oft populieren, ende waer hij eenighe wulghen af doet, daer moet hij vooren planten ii poten. Item moet hij laten in de haghén of daer hij hout ii eeken plantsoene binnen den ix jaren..... Item moet de pachter elcx jaers sijnen meesters gheven ii steenen vlas, elken vi pond weghende, niet quaetste no tbeste. Item mach de pachter eenwaerven binnen sijnen termijne overhauwen met ghetighen houwe al thout up tvours. goed staende, korte hout te ix jaren, elshout te vi jaren ende wulghout te iii jaren. Ende an gheen upgaende hout en mach hy commen..... Item als men up tgoed delleft, metten spaden, tgoeds proffiten, so sullen de meesters betalen de tweedeel ende de pachter terdendeel. Item waert dat de meesters tgroete heet wilden bringhen te bossche, al of som binnen den vors. termine, ende zy den pachter daerop onghebruuc daden, so soudén zij hem dat betalen, ten segghene van goeden lieden, die zij ende de pachter daertoe kiesén soudén. Item boven al desen behouden de meesters te hemlieden waert alle de wateren, de vierbosschen, die men gheploghen heeft uut te houdene boven den pachte. Ende dat de pachter gheenerande beesten en sal houden, doen houden noch laten houden in de bosschen, voor de bossche iii jaer houd zijn, behouden dien dat hire peerden mach doen houden als zij iii jaer houd zijn, ende niet eer..... Item behouden de meesters te hemwaert haerlieder heerliker renten ende heerliche. Item en sal de pachter den boemgaert

Het goed te *Gampelare*, bij Petegem, waarvan de uitgestrektheid ons insgelijks niet bekend is, werd in 1415 verhuurd voor 7 pond parisis in het jaar. De huraar was bovendien verplicht twee karweien met twee paarden te doen, iedere karwei van drie dagen; de eigenaar moest dan evenwel den dienstknaap en de paarden spijzen. Ten jare 1428 was de pachter, boven de hooger aangeduide som, zijnen meester 4 steenen boter schuldig, te Gent te leveren, terwijl deze, van zijnen kant, den pachter ieder jaar vier ellen laken voor een kleed geven moest. Bij het einde van de pacht moest er op het hof voor 24 schellingen in stroo of mest blijven, en de eigenaar behield voor zich zelve de woning op den wal, dit wil zeggen, de kamers der groote, overwelfde ingangspoort van 't goed, dat mede de zetel eener heerlijkheid was (1).

binnen den vors. termijne niet winnen met perden, maer metter spade of honden, ligghende te weeden. Item behouden de meesters te hemwaert de poorte boven ende beneden al so verre al so slot vast es. Item heeft de pachter van zijnen meesters in prise in coerne, tstic vgor Walenbeke metten scildekine, dat men heet sente Marien lant, groot xi. ende lxx roeden. Item tstic up de Walgracht bachten den woenhuuse, iiii^e r den. Item een lanc stic bachten hove neffens den Berbosch l roeden. Ende al dander lant en mach hij niet veransaden ende hauden devenlant ende de driessche evenverre dat loyalen pacht toebehoert. Actum xv die Aprilis a^o XXVI. »

(*Jaarregister van Gent, 1424-1426, 2^e deel, bl. 106v.*)

(1) « Kenlic zij, etc., dat Joos Vijdt, commen es, etc., kende etc., dat hy heeft ghegheven in loyalen pachte ende met zekeren voorwaerde Janne den Frentenier, tgoed tgeheeten te *Gampelaer*, gheleghen in de prochie van Astine, metten heeltwinnighen ende tienden der toebehoerende, alzo groot ende breet als Gillis van den Boeninghen pachter was te voren ghehouden ende in pachte beseten heeft, ute ghenomen dat de vors. Jan gheenens pacht noch voorwaerde en heeft an den wal, walgracht ende an de huusen boven up den wal, noch an den ommeloop. Ende de vivere sal Jan half orbueren ende daeraf half de costen ghelden. omme vii lib. gr. tsiaers.

« Item moet de pachter telken Kersavonde Joesse zinen meester betalen boven dat vors. es iiii steenen botere, ende die leveren te Ghend zonder Joes cost. Item zal de pachter hebben binnen den vors. termijne eenen gheorden. hau van den haute, dat Joesse toebehoert, evenverre datter haecx ende haumes overghelopen heeft, behouden dien dat de pachter an gheen jonc plantsoen noch upgaende hout, eeken noch holme commen en mach, afhauwen noch doen afhauwen, ende de vors. pachter zal ghehauden zijn alle jare te

Het *goed ter Woestijne*, dat zich in Astene en Deurle uitstreckte, en eene grootte had van 48 bunder, behoorde in 1681 aan de familie De Baenst. Men zal er in onze geschiedenis van laatstgenoemde gemeente eenige bijzonderheden over aantreffen.

Het *goed 's Ridders*, ter uitgestrektheid van omtrent één bunder, maakte in 1769 deel van de nalatenschap van Angelina-Theresia Mahieu, echtgenoot van Jozef-Ignaas-Bernaard de Ghellinck, ridder, heer van Tollenare, Everbeke, dochter van Leo en van Maria-Catharina Collijns. Op dat tijdstip werd de grond van dit goed geprezen ter somme van 116 pond 15 schellingen 4 deniers, en de gebouwen tot eene som van 244 pond 16 schellingen 8 grooten. De waarde der fruitboomen beliep toen tot ongeveer 17 pond (1).

Van het *goed te Spans* is ons bekend, dat het in de vorige eeuw gansch omwald, en voorzien was van schoone hovingen. Het lag op geringen afstand van de kerk, bij de baan van Gent naar Kortrijk, en was in 1780 bewoond door den heer Stevens (2). — Dit lustgoed, waartoe nog heden water, eene weide en een boomgaard behooren, ter grootte van 1 hectare 45 aren 40 centiares, werd in de maand Februari 1869, na het overlijden der eigenares, jufvrouw Maria Stevens, van Gent, verkocht aan den heer De Denterghem.

Er staat op het kadastraal plan van Astene, bij Muizenhol, een omwald hof aangeteekend, dat den naam van *Begijnhof* draagt.

laten stane xxv waeylinghe, ende daerboven zetten xxv pootstaken wassende tsgoeds profijte. Item moet Joes den vors. pachter elcx jaers gheven iiii ellen lakens van zinen saeysoencleedere. Item moet de pachter tzinen afscedene laten iiii bunre bezaedt met wintercoerne, wel ende lovelije ghemest ende ghewonnen. Item moet de pachter laten int hof in stroe of in messe werd zijnde xxiii s. gr. Item moet de pachter binnen zinen pachte al twinende land eenewaerf overmessen ende sayen ende laten ploughinghe, ende al dat up tgoed wassen zal, dat moet de pachter der in verteeren zonder wechvoeren, ten profite van den goede. Actum vii November a° XXVIII. »

(Jaarregister van 1428-1430, bl. 65.)

(1) *Notariële akten van Ch.-J. Ondereet, 1768-1769, n° 414, bl. 420.*

(2) *Bijvoegsel der Gazette van Gend, van 12 Februari 1781.*

Daar dichtbij was vroeger eene *Beggijnsteghe*. Van eene vereeniging van geestelijke dochters, onder de bescherming der H. Begga, die te Astene zoude bestaan hebben, viel ons niets onder het oog; mogelijk was ter gemelde plaatse voortijds eene refuge of een speelhof van Gentsche begijnen. Wat er van zij, eenige jaren geleden graafde men hier uit den grond eenen witten steen, in den vorm van een kruis, voorzien van Gothische letters, eene omstandigheid die aantoonde dat de naam van *Begijnhof* niet gansch zonder reden aan deze plaats gegeven werd.

Behalve de reeds genoemde « huizen van plaisance » of lustgoederen, welke hier voortijds bestonden, vinden wij nog melding gemaakt van een « speelgoed, » bij de kerk en de groote baan, al achter palende aan de Leie, hetwelk in 1787 den heer P.-L. van Damme tot eigenaar had, en omtrent 1797 bewoond was door den heer Pycke van Ten Aarden; in de Karrestraat was er ten jare 1779 een ander, hetwelk eene uitgestrektheid van 517 Kortrijksche roeden had⁽¹⁾. Eindelijk vinden wij er eene vermeld in de *Gazette van Gend* van 30 Maart 1769, met eene uitgestrektheid van 14 bunder 169 roeden.

Thans heeft men nog te Astene een kasteel, vroeger aan de familie De Lichtervelde, en daarna verkocht aan den heer Opsomer; door huwelijk kwam het van laatstgenoemde familie aan den heer De Denterghem.

Het lustgoed, dat door wijlen Mgr. Delebecque, bisschop van Gent, bewoond is geweest, en vroeger het eigendom was van den heer De Potter, nadien van den heer Verhaeghe-Van Rullen, beiden van Gent, is thans afgebroken. — De heer Ghesquiere, advocaat te Gent, verblijft gedurende den zomer op een ander.

Onder het opzicht van nijverheid valt er van Astene niet veel te zeggen; de landbouw is hier ook de voornaamste bezigheid der ingezetenen. Volgens de officiële statistiek van 1846 waren hier 173 landbouwgebruiken, waaronder 2 van 40 tot 45 hectaren,

(1) Bijvoegsel der *Gazette van Gend*, van 2 September 1779.

1 van 35 tot 40 hectaren, 1 van 25 tot 30 hectaren, en 7 van 15 tot 20 hectaren uitgestrektheid; 53 hectaren 87 aren werden door de eigenaars, 608 hectaren 59 aren door pachters gebruikt. Het getal loontrekkende dienstlieden beliep tot 21 van het mannelijk en 48 van het vrouwelijk geslacht. Het dagloon der veldarbeiders bedroeg in 1830, voor de mannen 1 fr. 09 c., voor de vrouwen 72 centiemen daags. De waarde der landen, die in 1830 hier van 1,000 tot 2,500 franken de hectare beliep, was in 1846 geklommen van 1,500 tot 3,000 fr., welke cijfers sedertdien, tot heden, nog in bijna gelijke verhouding gestegen zijn. De pacht, die in 1830 30 tot 75 franken de hectare gold, was in 1846 van 60 tot 90 fr. de hectare gerezen.

Ziehier de vruchtverdeeling op laatstgemeld tijdstip : 14 hectaren 50 aren waren bezaaid met tarwe; 216 hect. 45 ar. met rogge; 5 hectaren 49 aren met gerst; 26 hectaren met haver; 2 hectaren 17 aren met boonen; 21 hect. 75 ar. met boekweit; 2 hect. 22 ar. met koolzaad; 31 hect. 26 ar. met vlas; 8 hect. 15 ar. met wortels; 58 hect. 54 ar. met klaver; de tabaksplanting was gedaan op eene uitgestrektheid van 15 aren, en de aardappelteelt besloeg eene oppervlakte van 65 hectaren 84 aren. Voorts had men hier 22 hect. 98 ar. onder verschillende landwinningen, en lagen er 10 hect. 64 aren braak. De bosschen besloegen eene uitgestrektheid van 128 hectaren 26 aren, de meerschen en weiden, 40 hect. 26 ar.; de boomgaarden, 15 hect. 07 ar.; de tuinen 10 hect. 56 ar. — Men telde in de stallen 54 paarden, 1 ezel, 463 hoornbeesten, waaronder 8 trekkoeien, 85 kalveren, 105 woldieren, 277 zwijnen, 53 geiten.

De molen te Wallebeke bestond reeds in 't begin der XVe eeuw; in 1443 was hij 't eigendom van Lodewijk van Blaesvelt, en werd door dezen voor 6 mud koorn in het jaar verpacht. Deze molen was in 1460 te niet gedaan, als blijkt uit de volgende woorden eener akte, overgeschreven in het *Jaarregister* der stad Gent van gemeld tijdstip : «een vierendeel lants..... metten « muelenwalle, daer de muelen up plach te stane te Walembeker. »

Vóór den aanleg der ijzeren wegen waren hier eenige herbergen

langsheen de baan van Gent naar Kortrijk, die den bewoners eenen goeden welstand verzekerden; er was mogelijk in geheel Vlaanderen geen steenweg, waar zóoveel bedrijvigheid heerschte als op dezen, die Gent met Rijsel verbond. Nacht en dag wemelde het er van bijzondere rijtuigen, vrachtwagens, karren, ruiters en voetgangers. Noemen wij hier eenige drink- en peisterplaatsen : *de Swaen*, gekend van het jaar 1649; *den Nobelen Weirt*, genoemd in eene rechterlijke oorkonde van 1545; *den Gapaerd*, in 1638 en 1771; *den Hoorn*, van 1787; *den Rooden Leeuw*, van 1666. De eerst- en laatstgenoemde dezer herbergen bestaan nog.

Het gemeentearchief van Astene is onbeduidend; de registers van den burgerlijken stand klimmen op : voor de geboorten, tot het jaar 1605, en voor de huwelijken en overlijdens, tot 1622. Te Brugge, in het provinciaal archief, worden de gemeenterekeningen bewaard van 1679 tot 1788, welke laatste verzameling beter in het provinciaal depot van Oost-Vlaanderen zoude geplaatst zijn.

Astene ligt aan het huis van Verleyen (nu bewoond door August Michiels) ten gehuchte *Gapaerd*, bij de Leie, 8 meters $4\frac{1}{4}$ centimeters boven de lage Zee te Oostende. De gemeente had den 1 Januari 1869 eene bevolking van 1465 zielen (1).

II.

HEERLIJKHEID. — Gedurende het leenroerig stelsel, dat met de Fransche omwenteling op het laatste der vorige eeuw een einde nam, maakte Astene deel van het markizaat van Deinze, en behoorden alzoo aan den markies van Deinze de drie justitiegraden, het

(1) In 1801 telde men er 1,158 ingezetenen, waaronder 74 ingeschrevene behoeftigen. — In 1829, 1531. — In 1834 waren er 231 huizen.

recht van beste hoofd en al de andere gewone privilegiën, aan groote heerlijkheden verbonden. De heerlijkheid van Astene werd den 16 Februari 1665 door Maximiliaan van Merode, markies van Deinze, aan Frans de Stoppelaere voor eene som van 2,800 Carolusgulden in leenpand gegeven, met genot van al de heerlijke rechten, ter uitzondering van dat nopens het beste hoofd(1). In 1711 sloten de erfgenamen van beide genoemde

(1) « Compareerde voor Burchmeestere ende Schepenen der stede ende marquisaet van Deijnse in persooene hooghe ende moghende heere mher Maximilian, vrij baron ende grave van Merode, marquis der voors. stede ende marquisaet van Deijnse, baenderheere van Duffel, etc , den welcken kent wel ende deughdelick ontfanghen thebben uijtter handen van jor Franchois de Stoppelaere, f mher Philips, alhier present ende mede comparerende, de somme van achtentwintich hondert car. ghuldens in goeden ghevalueerden ghelde naer den cours ende ghanck van devaluatie van Vlaenderen, voor welcke voors. somme den heere comparant in handen van den zelven jor Franchois de Stoppelaere heeft opghedraeghen, bij vorme van pandtschap ende antichrese, de *heerelichede van de prochie van Astene*, met alle appendentien ende dependentien van diere, preëminentien, soo van de kercke, hooghe, middele ende leeghe justitie, heerelicke renten, jacht, vogheldrije, emmers generaclick ende specialick al tghone den heere comparant daer anne soude moghen competeeren, op wat titel tselve soude moghen wesen, ghereserveert het recht van de beste hoofden, den voorn. heere marquis compererende op de voors. heerelikhede van Astene, omme bij den voors. jor Franschois de Stoppelaere de voors. heerel. preëminentien, appendentien ende dependentien te ghebruijcken als waerachteghen panthoudere, soo langhe ende tot alderstont dat hem effectivelick, teender reijse, de voors. somme van beleenijnghe zal opgheleijt worden mette baeten, profijcten ende emolumenten van alle de voors. preëminentien ende voordere incommen, sonder te moeten doen eenighe rekenijnghe, bewijs ofte reliqua, nochte den voorn. heere marquis intrest van de selve somme sal moeten betaelen; welcken voorn. jor Franschois met het passeren deser hem sal vermoghen anne te schrijven ende anne te draeghen den title van heere der selve prochie ende heerelikhede van Astene, medsgaders aldaer stellen eenen lutenant bailliu met eene banck van eenen Burghemeester ende ses Schepenen, omme t'administreren justitie, 't sij civil ofte criminel, naer het vermoghen den heere marquis compererende; ende alsoo ter causen van de selve preëminentien alreede sijn gheintenteert eenighe processen, soo ist dat den voorn. heer marquis de selve tsijnen profijcte in schaede ende baete is houdende; ende voor soo veele den voorn. jor Franschois de Stoppelaere eenighe processen, ter causen van de voors. heerel. quaeme te intenteren, sullen de selve in schaede ende baete blijfven in profijcte van den voorseyden jor Franschois de Stoppelaere, soo

personen, namelijk Jozef, graaf van Merode, en Adriaan-Jozef van Hecke, gehuwd met Maria-Theresia de Stoppelaere, eene overeenkomst, krachtens welke de laatstgenoemden wederafstand deden van de heerlijkheid, doch het vruchtgebruik er van, benevens het voordeel der beste hoofden, gedurende hun leven bleven behouden (1).

langhe de voorn. beleenijnghe deuren sal : verobliegierende den voors. heere marquis int onderhouden van alle tghone voors. sijnen persoon ende goet, present ende toecommende, midsgaders de ghone van sijne hoors elck in solidum, sonder divisie ofte splijtinghe te doene met condempnatie van beede de respective comparanten tot volcommen soo van de oplegghynghe van de voors. belecende pennijnghen, als alle andere conditien desen contracte raekende. Actum binnen der stede van Deijnse, thoverstaene van Jan Cosme de la Porte, Burchmeester, Jacques Uutterschaut en Daniel de Weerdt, Schepenen, desen sestienden Februarij XVIe vijffvintsestich. Voorts, alsoo hiervooren gheseyt is dat de heere marquis generaelick ende specialick hem is ontmaekende mette voors. beleenijnghe van alle sijne preëminentien, die hij inde voors. heerelichede van Astene is hebbende, is het verstant van de heeren comparanten respectivelick dat den selven heere marquis niet en is afgaende sijn recht van preëminentie van de beste hoofden, die hij tsijnwaerts is reseverende; is oock voorts gheconditionneert datte voorn. belecende pennijnghen moeten ogpheleijt ende betaelt worden binnen acht daeghen naer daete deser, op verbandt als vooren. Actum, date als boven. (Ende was onderteeckent :) MAX. VAN MERODE, *marquis van Deijnse*; F^r DE STOPPELAERE. Ons present : J.-C. DE LA PORTE, JACQUES UUTTERSCHAUT ende DANIEL DE WEERDT. »

(Arch. der stad Deinze. — *Reg. van wettel. pass.*, D, bl. 119, v^o. — Medegedeeld door A. VAN DEN ABBEELE, in de *Geschiedenis der stad Deinze*.)

(1) « Alsoo proces gheresen was tusschen wylent syn Ex^{te} Maximiliaen Albert, graeve van Merode, marquis van Deynse, etc., h^r in materie van afstant ter eender syde; ende jo^r Frans de Stoppelaere, f^r jo^r Philips, ter andere, regt pretenderende by engagere tot de heerelyckheden van Asten, soo is ghebeurt dat inden Raede van Vlaenderen ter dier causen ghedeghen syn menichvuldighe proceduren, tot soo verre dat in de selve saecke verleent is gheworden sententie interlocutoire, by de welcke den voorn. jo^r Frans de Stoppelaere gheadmitteert is tot preuve dat de penninghen by hem uytghe-schoten utilitelyck souden gheemployeert syn in de schulden ofte processen van zyne voors. Ex^{te}, welcke saecke midts het overlyden van d'een en d'andere gheresumeert is ende staende vervolght te worden van wegghen syn Ex^{te} Joseph, graeve van Merode, f^r Maximiliaen Albert voornoemt, ende jo^r Adriaen-Joseph van Hecke, als in huwel. hebbende vrouwe Marie-Therese de Stoppe-laere, f^r jo^r Frans voornoemt, om welck proces te neder te legghen ende te

Behalve de dorpsheerlijkheid waren hier nog een zeker getal mindere heerlijkheden en leenen ingesloten. Onder de eerste noemen wij :

De *heerlijkheid van Wallebeke*, die aanvankelijk toebehoorde

vermyden alle costelycke proceduren, soo ist dat de voors. partyen litiganten, door tusschenspreken van d'heers advien Rumoldus Huens ende Claude Frans van de Velde, syn veraccordeert ende ghetransigeert inder manieren naer volghende, als te weten : dat den voorn. jor Adriaen-Joseph van Hecke ende syne vrouw gheselnede ten proffyte van syne voorn. Ex^{te} by desen verclaeren te laeten ende voor soo vele noodt sy, te cederen den eyghendom ende proprieteyt der voors. heerelyckhede van Asten, met alle appendentien ende dependentien van diere, geene uytghesteken nochte ghereserveert, behoudens nochtans dat syne voorn. Ex^{te} anden voors. jor Adriaen-Joseph van Hecke ende vrouwe gheselnede respectivel. sal laeten de volle jouissance ende usufruit der selver heerelyckhede hemlieden leven gheduerende, ende opdat den voorn. jor van Hecke te beter soude connen observeren d'intresten der voors. heerelyckhede, soo ist dat syne voorn. Ex^e sonder eenighe obligatie van rechte wel heeft willen consenteren dat den selven jor Adriaen-Joseph van Hecke ende syne vrouw gheselnede, gheduerende hemlieden leven, sullen vermogen te heffen ende proffycteren de beste hoofden, commende te vervallen mette doot van de insetene, woonende op de jurisdictie ende de voors. heerelyckhede van Asten, soo vele die haer bestrekt, emmer jouissieren van het selve recht, daer van syne voorn. Ex^e tot hier toe in possessie is gheweest concernerende de selve beste hoofden, onder expresse conditie nochtans dat den voorn. jor Adriaen van Hecke ende syne vrouw gheselnede jaerlycx aen syne voors. Ex^e ende syne erfghenaemen, in consideratie van dien, sullen betaelen de somme van neghen ponden gr., ende dat by faulte van prompte betaelinghe utterlyck dry maenden daernaer den selven jor van Hecke ende syne vrouw gheselnede sullen vervallen van dese gratie, ende dat syne voorn. Ex^e sonder eenighe indicile interpellatie sal blyven in syn recht van te heffen ende proffycteren de voors. beste hoofden, ghelyck hy tot hier toe sonder contradictie van iemant heeft ghejouisseert; verbindende de contractanten respectivel. in alle t'gonne voorschreven, hemlieden personen ende goederen, present ende toecomme, hunne douagieren ende naercommers, elck in solidum sonder divisie ofte excussie, midts welken partyen contractanten syn scheedende uyt den voors. processe met compensatie van costen, ende alsoo alhier geen en seghel ter handt is, en sal hieromme binnen den gherequeerden tydt den selven gheannexiert worden ende oversulcx dese by partyen contractanten respectivel. ond^t. Actum, tot Deynse den xx^{en} Meye 1711, ende waeren ond^t M. J. *marquis de Deynse*; M. A. DE STOPPELAERE; A. S. VAN HECKE. Present : HUENS ende C.-F. VANDE VELDE. »

(*Reg. van Wetel. passeeringen*, II, bl. 14. — Arch. der stad Deinze.)

aan een geslacht, dat reeds van de XIIIe eeuw bekend is. Een *Wouter van Wallebeke*, onder anderen, staat vermeld in eene oorkonde der St.-Pietersabdij van den jare 1268. Nog op het einde der XIVe en in den beginne der XVe eeuw was de heerlijkheid het eigendom der oorspronkelijke familie, uitwijzens eene akte van het Gentsche *Jaarregister* van 1392, waarin een *Daneel van Wallebeke* als heer opgenoemd wordt (1), en eene andere van 1403, waarin men den naam van *Gilles van Wallebeke* aantreft. Bestond dit geslacht nog in het eerste vierde der XVIe eeuw (immers in 1528 was eene *Alice van Wallebeke* met Hendrik van Leins gehuwd), reeds van in 1423 was de heerlijkheid aan eenen Jan van Leins en eenen Jan de Coninck, die beide mogelijk met eene dochter van den laatsten heer van Wallebeke, die dezen naam voerde, in den echt waren getreden. Daarna vinden wij : Karel Claissonc, raadsheer van Karel V, gehuwd met Margareta van Steelant, en den 19 April 1540 gestorven; Anna Claissonc, zijne dochter, vrouwe van Wallebeke, overleden in 1524, gehuwd met Jan de Gruutere, die in 1541 overleed; vervolgens Karel de Gruutere, zoon van Jan, die in den echt trad met Adriana de Haudion, gezeid van Guiberchies, lid was van den Raad van Vlaanderen en in 1573 overleed. Hunne dochter Philippote de Gruutere, geboren in 1565, gehuwd met Karel de Havrech, heer van Roussilly, en in 1624 overleden, volgde hem in het bezit der heerlijkheid op.

In den aanvang der XVIIe eeuw behoorde de heerlijkheid aan Margareta van der Meulenc, weduwe van Jan van der Zijpe

(1) « Kenlic zy, etc., dat van der handelinghe ende gheschille dat was tusschen Janne Seriant in den name van Lisbetten sGhayen sijnen wetteleken wive an deen zijde, ende der Ydier Mont, priester ende Everaert Mont, ghebroedre an dander, omme tgehebrec dat hy hadde van den pande ende voerwaerden van den twee ponden gr. tsiacs herflic, die Heintr. van Audenaerde als voecht van Lijsbetten vors. in dien tijt vortijts cochte jeghen de vors. ghebroedere, versekert up dertich bunre lants, ligghe in de prochie van Durle, up therscip Dancels van Walenbeke.... »

(*Jaarregister van Gent*, van 1392-94, bl. 23.)

(1621)⁽¹⁾, en in 1637 aan Frans Cottrel, heer van Drongen, wiens nakomelingen het nog ten jare 1746 bezaten. De laatste ons bekende heer van Wallebeke, die genot had van de leenroerige rechten, was K. de Ghellinck, heer van Kazele, Leeuwergem, Pottegem, enz., wien de heerlijkheid in 1775 toebehoorde. — De tegenwoordige eigenaar van het goed is de baron Della Faille, te Deurle.

In de *Gazette van Gend*, van 1 November 1755, vinden wij het aanbod, van wege den eigenaar, om *het leen en de heerlijkheid van Wallebeke* uiterhand te koopen. Het goed staat er aangeteekend met eene uitgestrektheid van 28 bunder, « con-
« sisterende ten deele in een schoon ende wel gelegen pacht-
« hof, gebruyckt by Jan de Smedt, onder andere winnende
« landen, gebruyckt by differente personen, midtsgaders ver-
« scheyde partyen bosch, wezende onverpacht, bestaan met
« eenen grooten nomber eecken boomen, hebbende jaerlyckx
« inkommen differente penninck- ende specierenten, oock het
« recht van jacht, wandelkoop, differente achterleenen ende
« voordere preëminentien. »

De *heerlijkheid van Wallebeke* strekte zich op het grondgebied der gemeente Deurle uit. Het pachtgoed behoort tegenwoordig aan mevrouw de weduwe Du Bois van Aissche, geboren Vilain XIII.

De *heerlijkheid van Gampelare*, in de XVIIIe eeuw 22 bunder groot en voorzien van eene warande en tiende, behoorde in 1415 aan Joost Vijdt. Ignaas-Frans-Jozef baron Dognies, die er ten jare 1727 eigenaar van was, verkocht ze op hetzelfde tijdstip aan Frans Moerman, heer van Oudewalle en Ten Rade, te Gent⁽²⁾. Deze laatste verkocht het goed op zijne beurt den 25 December 1735 aan Jan-Frans Hopsomere, te Petegem-bij-Deinze, voor de

(1) *Acten, decreten en sententien*, 1616-1621, nr 101. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

(2) *Notariële akten van Frans van Lancker*, nr 315, bl. 235. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

somme van 3,700 gulden, boven 2 pistolen als geschenk aan de vrouw des verkoopers⁽¹⁾. De nieuwe eigenaar hield het niet lang in bezit, want weinige jaren daarna ontmoeten wij Lieven-Ignaas Triest, gehuwd met Maria-Louisa van Rockolting, als heer van Gampelare aangeteekend. Catharina-Theresia Triest, erfgename der vorengenoemden, overleed den 24 November 1742, zonder kinderen verkregen te hebben bij haren echtgenoot, den ridder Frans-Antoon van der Mandere.

De *heerlijkheid van Stuivenberg* was een leen van de heerlijkheid of het *hof ten Walle*, bij Kortrijk, en behoorde omtrent het midden der XVIIe eeuw aan Catharina van Siclers, gehuwd met Willem van Vaernewijk (1645). Denijs van Vaernewijk, hun zoon, was er nadien eigenaar van. — Deze heerlijkheid had eenen eigenen baljuw, eene volle schepenenbank; en recht op bastaard- en vreemdelingengoed, tol, boet tot de som van 3 pond parisis, enz. Er werden ook achterleenen van gehouden.

De *heerlijkheid van Brunshage*, ter uitgestrektheid van 4 bunder, behoorde in 1460 aan Catharina Sturtewaghens, weduwe van Lieven van der Varent, die ze van haren broeder Lieven Sturtewaghens geërfd had. Opvolgende bezitters waren Pieter en Hendrik van Doorne. Ten jare 1585 vinden wij als heer van Brunshage opgenoemd Adriaan de Gruutere, zoon van Karel, na wien het leengoed aan den heer van Drongen, uit hoofde zijner gemalin, te beurt viel.

De *heerlijkheid ten Gapaard*, bestaande uit een pachthof, tevens herberg, waar een *Gapaard* tot kenteeken uithing, had recht op verscheidene heerlijke renten, wandelkoop, enz.⁽²⁾

Verder had men hier nog de *heerlijkheid ten Hove*, afhangende van het markizaat van Deinze, en in 1614 aan Gilles Baelde

(1) *Notariële akten van Frans van Lancker*, n° 185, bl. 190.

(2) *Gazette van Gend*, 1 Nov. 1755.

toebehoorende. Pieter Baelde, zoon van Philip en echtgenoot van Adriana van der Haeghen, eerstgenoemde in 1632 overleden, en dezes nazaten tot omtrent het midden der XVIIIe eeuw, hadden ook de heerlijkheid in bezit. Dit leengoed was 6 $\frac{1}{2}$ bunder groot, en had eenen baljuw, die met de schepenen van Petegem de vierschaar spande (1).

De voornoemde Gillis Balde had te Astene een ander goed, het *leen ten Knokke*, of de *Oude Boogaard* geheeten, ter grootte van een half bunder, waartoe insgelijks eene heerlijke rent, en een jaarlijksch inkomen van haver, hoenderen, eieren enz., behoorden. Voorts waren met het bezit dezes goeds de gewone kleine heerlijke rechten verbonden (2). De eigenaar van het *leen ten Knokke* in 1580 was Lodewijk van Rockolfing.

(1) « Het 22^e leen competeert joncheer Gillis Balde, ghelegghen in de prochie van Astene, groot ses bunderen en half, liggghende in vele stucken al in een beluyck, commende met de noortzijde aent Heedeken, metten oosteynde aen Moreels ackere, ende metter westzyde an de Catte; ende ten selven leene behoort jaerlicx eerlicke rente thien schellijngghen parysis, ende dobbelen dootcoop als eenich van de laeten sterven, die men schuldich is te betaelen binnen veerthien nachten naer doverlijden van hemlieden, up de boete van dry pond parysis. Ende daer behoort noch toe wandelcoop van de hondert ponden zes ponden, tol, vont, bastaertgoet ende boet van dry ponden parysis ende daerondere, ende eenen bailliu, den welcken ghecostumeert is te ontleenen schepenen van Peteghem buyten voorseyt. . . . Ende tselve leen en is niet meer schuldich van thienden dan den drijdertichsten schoof. »

(Denombrement van het markizaat van Deinze.)

(2) « Item het 24^e leen competeert den voornoemden joncheer Gillis Balde, liggghende in de voornomde prochie, groot een alf bundere, luttel min ofte meer, gheheeten het *leen ter Cnocken*, dat men heet den *Auden Bogaert*, ende tot den voornomden leene behoort in eerlicke rente, vallende telcken Kerssavont, twaelf haelsters evene ende een viertale, Deynsche maete, acht en twintich hoenderen ende een alve, ende elck hoendere eenen penninck, ende in penninckrente seventhien pennijngghen parysis, neghentien eyeren ende dry wachtpennijngghen, die de laeten schuldich zijn te betaelen up St.-Jansdach, midtsomers, binnen sonneschijn, elcken penninck up de boete van dry ponden parysis. Voorts behoort toe tol, vont, bastaertgoet ende de boete tot dry ponden parysis ende daerondere, dobbelen dootcoop als eenich van de laeten sterven, die de voornomde rente schuldich zijn, die sy betaelen moeten binnen veerthien nachten naer den overlijden van hemlieden, up de boete dry ponden parysis; ende als eenich van de selve laeten hunnen gront ver-

De heerlijkheid van Koeiland, insgelijks afhangende van het markizaat van Deinze, behoorde in 1782 aan de erfgenamen van den heer Stevens, en had recht op heerlijke renten, wandelkoop, enz. De uitgestrektheid bedroeg op gemeld tijdstip omtrent 6 bunder, onder eene hofstede met land en schoone bosschen (1).

Nog andere heerlijkheden enclaveerden in deze gemeente, als daar zijn : *Rammelare*, *de Hoorensche*, enz. Over beide zal men in onze geschiedenis der stad Deinze, waar hun zetel gevestigd was, nadere berichten vinden.

Het goed te *Parijs*, in het eerste hoofdstuk dezer monographie onder landbouwkundig opzicht reeds vermeld, was mede een aanzienlijk leengoed, hoewel de *Jaarregisters* van Gent, zooals voor verreweg de meeste leenen en heerlijkheden, daaromtrent niets reppen, een bewijs, dat toenmaals de groote grondeigenaren in het democratisch Vlaanderen er niet veel op gesteld waren met hunne titels te pronken. De oudste ons bekende eigenaar is Jacob Uutergaleyden, genoemd in oorkonden van 1397 en 1416, op welk laatste tijdstip, evenwel, een Willem van den Steene er medeëigenaar van was. Meer dan eene eeuw bleef eerstgenoemd geslacht er in bezit van : immers wij ontmoeten in 1494 een Jan Uutergaleijen, heer van Volkegem, die het dat jaar, bij uiterst wilsbeschikking, aan zijne natuurlijke dochter Petronella achterliet, onder beding, dat, zoo zij kinderloos overleed, het goed dan aan zijne wettige erfgenamen terugkeeren zou. De weduwe van Jan was echter met deze schikking niet gansch tevreden, en zij bracht de zaak voor de vierschaar der schepenen van Gent, die den 11 Maart 1494 beslisten, dat de weduwe, gedurende haar

coopen, soo sijn sy den erfachtighen van den selven leene schuldich marckghelt, van hondert ponden ses ponden. Voorts soo mach den selven leenhoudere eenen bailliu, ende soo wanneer hijs van noode heeft ende verzoeckt, soo is hem den bailliu van Deynse ghecostumeert te ontleenen de wet van tvoorseyde Peteghem buuten.... »

(*Denombrement van het markizaat van Deinze.*)

(1) Bijvoegsel der *Gazette van Gend*, 9 Mei 1782.

leven, het genot zou hebben van de helft der huizen, boomen, enz., tegen eene vergoeding van 4 pond groote 's jaars.

In het begin der XVIIe eeuw behoorde het *goed te Parijs*, destijds onder land, meersch, weide en bosch ongeveer 90 bunder groot, aan de familie Cabeliau, die het in 1612 aan Jan Pycke, koopman te Gent, verkocht (1). Omtrent dien tijd werd het goed in twee gesplitst; het *nieuwe goed te Parijs* had in 1628 tot eigenaar den heer Jan de Potter, wiens brieven wij onderteekend vinden met de leus : « *Wat ick vermach.* »

Het goed de *Kwade Betaling* is ons bekend uit oorkonden van de XVIIe en XVIIIe eeuw. Jan-Odo Brias, ontvanger van de kastelnij des Ouden-Burchts, en te Gent den 13 Januari 1645 overleden, na gehuwd geweest te zijn met Maria de Milan, die den 16 Maart 1659 deze wereld verliet, had het volgens decreet, verleend in den Raad van Vlaanderen, tegen Samson van Klaarhout, aangekocht (2). Na zijn overlijden kwam het goed bij ver-

(1) *Notariële akten*, n° 263. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

(2) « *Extrait nytte de vecavelynghe ghepasseert voor den notaris Hailly, op den xvi Februari 1646, danof t' prohemo mitsgaders gheheel de partyen ghevolcht den cavel A (ghevallen jo^e Anna Brias) hier naer volghen van worde te worde :*

« Compareerde voor my Gillis Hailly, notaris publicq gheadmitteert in den priveen Raede van Syne Co. Mat. tot Ghendt residerende present de ghetuughen onderschreven in persooone M. Basilius Brias, advocaet in den Raede van Vlaenderen ende erfachtigh ontfanghere der castelrye van den Audenburgh van Ghendt, den heere capitain Oratio Brias, jo^w Anna Brias, huysvrauwe van joncheer Chaerles Vuyttenhove, heere van der Gracht, etc., gheassiteert met M. Jan Piers, oock advocaet in den voorn. Raede, voorts jo^e Marie Brias, wed^e van s^r Anthoines Mestiatis ende joncvrau Lucretia Brias, wed^e ende douagiere van joncheer Andriaen de St. Vaast, in syn leven heere van Beuveriere, etc., zoo over haer zelve als moeder 't onderhaut hebbende van haere kinderen, etc., alle kinderen ende erfghenamen ten sterfhuyse van s^r Odon Brias ende joncvrau Maria de Milan, huerlieder vader ende moeder, die deser werelt gepasseert syn te weten den selven s^r Odon Brias op den xiii^{en} January XVIe dry en veertich, ende de voornoemde syne huysvrauwe op den xvi^{en} Martii XVIe neghen en dertich, te vooren beede sa : memorie te kennen ghevende, dat sylieden tot noch toe ghemeene ende onverdeelt syn gheweest in de leenen ende gronden, etc., etc. »

(Medegedeeld door den heer DE POTTER-LEREVERAND,
geslachtskundige en oudheidliefebber te Gent.)

kaveling aan Anna Brias, weduwe van Karel Utenhove, heer van der Gracht, die het den 15 Mei 1646 aan Lenaart Herkelbaut voor de som van 1200 pond groote verkocht⁽¹⁾. In eene eventijdige oorkonde vinden wij het beschreven en geprezen als volgt :

« Item eene schoone behuysde hofstede ende huys van plaisance, soo de selve met alle haere toebehoorten, schueren, stallen ende alle andere edifitien gestaen ende gheleghen is binnen de prochie van Astene, wannof den gront metten boomgaert ghenaemt *de Quaede Betaelynghe*, groot is zeven hondert roeden ofte daer ontrent ande Helebusbeke, oost ende west Jan Sauvaige, noort de Leye ende suyt sheeren straete, soo men gaet van Ghendt naer Cortrycke, belast met xii p. sjaers aen den heere van den Hoorensche, den welcke gepresen is boven den selven de somme van zeven eut neghentich ponden grooten.

« Item de boomen daer op staende, de somme van tweentzestich ponden ses schellynghen acht grooten.

« Item het *huys van Plaisance*, pachtershuys, schuere, stallen, duyvekeete, steenen brugghe ende ander edificien, daer op staende, syn gepresen gheweest voor daete van de jeghenwordighe generale troublen, vyfhondert twee en dertich ponden grooten, nemaer hebben de comparanten die ghemodereert ende ghediminueert in consideraetie van den quaeden tyt tsydert upghecommen merckelick uit regard van de huysynghe (dire lichtelick ter ruynen connen ghebracht worden) op de somme van dryhondert ponden grooten. Aldus etc.⁽²⁾.

Na den dood van Lenaart Herkelbaut en zijner echtgenoot Sara van den Plassche viel het goed ten deele aan hunnen zoon Jan-Baptist Herkelbaut, advocaat te Gent, in huwelijk getreden met Petronella de Smet. Toen was het geprezen : de hofstede, ter grootte van 700 roeden, 29 pond 1 schelling 10 grooten; het luthuis met de afhankelijkheden, 550 pond groote; schuur en

(1) *Notariële akten* van A. van den Broucke, n° 103, (1644-1631) bl. 175. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

(2) Medegedeeld door den heer DE POTTER-LEREVERAND, voornoemd.

stallen, 45 pond groote; de duivekeet, 35 pond 6 schellingen 8 grooten; de steenen brug, 6 pond groote; de fruit- en andere boomen, 9 pond 2 schellingen groote; de bakoven, enz., 4 pond 3 schellingen 4 grooten.

Jan-Baptist Herckelbaut liet de *Kwade Betaling* na zijn overlijden, hetwelk den 13 Juni 1700 voorviel, achter aan zijne dochter Isabella, nadien de echtgenoot van J.-B. Patheet, raad fiscaal van 't hof van Vlaanderen, die den 12 October 1744 stierf, en na wien wij als eigenaar van het leengoed opgenoemd vinden J.-B. Patheet, zoon der voornoemden, gehuwd met Maria-Catharina Fiefvet, en te Gent den 9 April 1784 kinderloos gestorven. In de verkavelingsakte van 1746 wordt van het huis van plaisance geene melding meer gemaakt.

De *Kwade Betaling* was een leen der heerlijkheid van den *Hoorensche*, en paalde aan de Leie.

De tienden van Astene werden, grootendeels, door den abt van Drongen en den pastoor der parochie gelicht. In het begin der vorige eeuw waren nog tiendeheffers de armendisch van Astene en Petegem, en de heeren van Pottegem en Loovelde.

Baljuws van Astene.

Christiaan d'Hondt	1658
Pieter van Damme	1671
Frans van Wonterghem	1685
Jacob Ramont	1729
.	.

Burgemeesters:

Pieter d'Haenens	17..
Geeraard van Doorne	1726
L. de Meyer	1805
B.-F. van de Keere	1823
L. de Meyere.	1830
E. de Kerchove-Opsomer	1832
E. van der Stichele.	1861

III.

GESCHIEDENIS. — De oudste narichten betrekkelijk geschiedkundige feiten, op Astene's grondgebied voorgevallen, klimmen niet hooger op dan tot de XVIe eeuw, doch het lijdt geen twijfel, dat de gemeente tijdens de middeleeuwen getuige geweest is van groote beroeringen, daar zij in de schier onmiddellijke nabijheid van het slot van Odonk ligt, dat meer dan eens door strijdende partijen werd belegerd, en op de baan naar Frankrijk, vanwaar de vijandelijke benden zoo dikwijls naar de hoofdstad van Vlaanderen afzakten.

De beeldstormers spaarden ook de kerk van Astene niet, en een zeker deel der bevolking, dat de predikatiën der Lutheranen te Eeke, Deinze en andere plaatsen had bijgewoond, verzaakte aan de Roomsche kerk. Hun getal was echter gering. Te beginnen van den beeldenstorm tot aan de herstelling der orde en des katholieken eeredienstes in Vlaanderen, beleefde de gemeente slechte tijden. Jaren lang door de verschillende partijen uitgebuit, zonder nijverheid, en voor 't grootste deel verlaten, was zij in 1580 zoo zeer door schulden verarmd, dat zij zich tot den Raad van Vlaanderen moest wenden met het verzoek, eene leening van duizend gulden te mogen aangaan om hare verbindingen en lasten behoorlijk te kunnen kwijten (1).

(1) « De Raedslieden 's lands ende graefschaps van Vlaenderen, gheordonneert in Vlaenderen, doen te wetene allen lieden dat alzoo de ghemeene notable ende ghegoede van der prochie van Astene ons by supplicatie te kennen hadden ghedaen hoe dat zy bevinden haerl. voors. prochie zoo grootelick belast van menichfuldighe schulden, ten causen van de groote contributien van beede zyden ende andere lasten durende dese continuele orloghe dat niet moghelielc en es de supplianten daerinne by eenighe middelen te connen voorsien als teenemael wesende ghecommen te extreme pauperteit ende armoede, ende dat meer es, zyn Laureins de Snouck, Symoen Lambrecht

Omtrent het midden der XVIIe eeuw, in den oorlog tusschen Spanje, aan den eenen, en Holland en Frankrijk, aan den anderen kant, had Astene weeral zware beproevingen uit te staan. De gemeente kreeg, onder andere, den 17 Juli 1643 een groot getal soldaten te herbergen, bestaande, voor Astene en 't naburige Petegem, uit niet min dan negen compagnieën, met

ende Lieven de Smet, gheapprehendeert in de vanghenesse van desen hove, vut crachte van zeker akte van den zelve hove ghesproten uut diversche assignation, op heurl. supplianten uuteghegheven in zulcker wys dat de prochie by zulcke groote oncosten werdt opgheeten, daertoe gheene andere remedie en es dan ten coste van der prochie uit generale penninghen op te lichten tot een duysent guldens, ende die te verzekerene op de goedinghen van de zelve ghegoede ende ghemeene notabele, 't welck niet gheschieden en can zonder consent ende octroy van desen hove, ter welcker causen ende omme daerinne by weghen van justitie te voorsiene, hadden de supplianten versocht behoorlicke lettren van octroye, by de welke hem gheconsenteert zoude zyn tot preservatie van alle voordere oncosten, de voorn. somme van penninghen op te lichten ende die te verzecken op de generale gronden der voorn. prochie, ende dat ter minster schade dat doendelick werdt, mits dat zy supplianten gheenen anderen middele en zien omme heurl. ghevanghenen te lossen, die ghescepen zouden zyn aldaer te blyfven ende de crediteuren nochtans onbetaelt te blyfven. Op welck verzouck wy de supplianten gheconsenteert hadden octroy in forma omme de voorn. somme van een duysent guldenen te lichtene by ommestellinghe volghende onse appostille op de zelve supplicatie ghestelt den tweeden deser maent. Daerop de supplianten by onder correctie (ende behoudens de reverentie van den hove) verclaerst hadden dat er binnen de voorn. prochie van Astene gheene pachters nocte habitanten en syn omme alzoo de ommestellinghe te doene ten hende de penninghen alzoo te lichtene, verzouckende daeromme octroy ende auctorisatie omme de generale ende gheheele prochie te moghen belasten met eene rente van thien ponden scellinge ende penningen groote 't jaers, losselick den penninck zesthiene, ende die ten laste van der voorn. prochie gheint te werdene, ende in toecommenden tyden by ommestellinghe ghelost te wesene zoo 't behooren zal. Welcke supplicatie ende verclaersen by ons ghesien, ende op al ghelet met rypheide van raede, soe eyst dat wij de voorscreven supplianten hebben gheoctroyeert ende gheauctoriseert, octroyeren ende auctoriseren by desen ten minsten coste dat doendelick werdt te moghen lichten ende heffen ten laste van der voors. prochie van Astene de somme van penninghen hiervooren gheroert ende die by ommestellinghe in toecommende tyden te lossene zoo 't behooren zal. Ghegheven te Ghent den thiensten Augusti XVe twee ende tachtig. »

(*Acten Decreten en Sententien libellen Jan^{ri} 1580 —
Nov. 1582. — Archief van den Raad van Vlaand.*)

evenveel officieren, guiden, cornetten, kapelanen en tesoriers, zes en twintig trompetters, negen smeden en zes en dertig korporals; de heerlijkheid van Wallebeke alléén had 543 soldaten te herbergen, benevens veertien dienstlieden van beide geslachten(1). Hoe die vreemde gasten hier gedurende de legering van zeven dagen zullen geleefd hebben, in eenen tijd, dat de krijgstucht als 't ware ongekend was, is licht te raden.... Behalve de zedelijke martelingen, welke de bevolking van hen te verduren had, vinden wij, in eene officiële opgave der stoffelijke verliezen van een aantal rond Deinze gelegene plaatsen, Astene voor eene som van ruim 1,663 pond aangeteekend, terwijl het geheele verlies der gemeente, uit hoofde van het verblijf of het doortrekken der vreemde legers, omtrent dien tijd, de aanzienlijke somme van 24,785 pond bereikt!

Ook de oorlog, die omtrent het einde der XVIIe eeuw door de vereenigde mogendheden tegen Frankrijk aangegaan, en grootendeels in Vlaanderen gevoerd werd, was Astene zeer noodlottig. De Franschen legerden er verscheidene malen, en deden de bevolking voor eene aanzienlijke som granen, voeder, paarden, hout, vee, enz. leveren, ongeminderd de algemeene plundering, door hen op 't einde der maand December 1691 gepleegd. Ook door de soldaten der verbondenen werd in dit hachelijke tijdvak veel gefourageerd.

IV.

KERK VAN ASTENE. — De oude kerk dezer gemeente, in het jaar 1854 afgebroken, was eene van de oudste des lands. Zij stond op eenen heuvel, aan den oever der Leie, en had den vorm van eenen langwerpigen vierhoek, zonder balkruimten, inwendig versierd met volronde bogen, en ongewelfd. Het houten plafond

(1) ALBIN VAN DEN ABERLE, *Geschiedenis der stad Deinze*, 138.

was geschraagd door balken, rustende op zeer vooruitspringende dragers of krolsteen. Aan den buitenkant bemerkte men sporen van hoekig metselwerk (*arêtes de poisson*), dat men enkel aan de monumenten van het verstverwijderde tijdstip terugvindt. Dit merkwaardig staal der kunst van de eerste eeuwen der Christene tijdrekening in onze gewesten werd afgebroken, zegt A. VAN LOKEREN, om plaats te maken voor een karakterloos, gansch onbeduidend gebouw.

Ter plaatse, waar de oude kerk oprees, staat thans eene kapel, door de familie Bettens opgericht. Men vindt er nog eenen grafzerk, welks opschrift wij verder mededeelen.

De nieuwe kerk is samengesteld uit drie beuken, onder één dak. Het rondeindigend koor wordt door geene vensters verlicht; in de zijbeuken telt men er vijf. Het houten torentje is zeshoekig, en voorzien van eene korte scherpe spits.

De kerk heeft drie altaren; die aan de zijkanten zijn toegewijd aan *O. L. Vrouw* en 't *H. Kruis*. Wij hebben er een achttal kleine schilderijen gevonden, voorstellende : *Sint Amand, het woord Gods verkondigende*; *de Nederdaling van den H. Geest*; *de Hemelvaart van Maria*, een niet onverdienstelijk schilderstuk; *de H. Maagd met het kind Jezus*; *Christus en de Samaritaan*; *Het lijk van Christus op den schoot zijner moeder*; *de H. Familie*, en het afbeeldsel eener heilige vrouw.

De predikstoel, eenvoudig schrijnwerk, is vervaardigd door GOEMINNE, van Kruishouthem.

Het gemis aan oude documenten, rakende deze kerk en parochie, belet ons er veel over mede te deelen. Het kerkarchief behelst slechts een klein getal rekeningen der twee vorige eeuwen, en eenige papieren van geringe waarde. Vroeger was hier eene groote begankenis voor St. Job, die met St. Amand patroon der kerk is. Men offerde op zijn altaar vlas, boter en andere voorwerpen (1).

(1) « Item bringht van ghelycken voor ontfanck soo veele den rendant omme ghehaelt heeft met schaele, tghonne ghecommen is in den block van St. Jobsappelle, over het vercoopen van vlas, boter, spendekens, etc., xiiii lib. viii gr. »

(Rekening van 1707-1710.)

In 1714 werd eene broederschap ter vereering van het H. Kruis opgericht, en de bisschop Van der Noot schonk der kerk een deeltje van het H. Kruis, gesloten in eene zilveren doos.

Het patronaat over de kerk werd vroeger uitgeoefend door den abt van Drongen, wiens sticht er mede begiftigd was geworden door den bisschop van Doornik, ten jare 1147 (1). In de vorige eeuw, althans ten tijde van De CASTILLON, genoot de pastoor eene tiende tot beloop van 50 Vlaamsche ponden, alsmede de offers. De koster trok van de gemeente de som van 9 pond Vlaamsch, en er waren toen 560 communicanten. — De pastoorstiende werd ten jare 1457 voor 5 pond groote en eene mud rogge verpacht.

Er zijn in de kerk nog eenige grafzerken met opschriften, onder andere van de familiën Baelde, en van Jan Heyndricks, baljuw van Bachte, in 1735 overleden. Buiten, bij den ingang, treft men er eenige aan van hoogen ouderdom, met uitgesletene wapens. Wij deelen hier een paar opschriften mede van zerken, die vroeger in de kerk gezien werden :

Hier light begraven Anna, f^a jonchr Gillis Baelde, die overleet den achtsten Juny duysent ses hondert veerthiene.

Sepulture van jor Pieter Baelde, filius Mheer Philips, overleden den 14 February 1632, ende van joncvrouw Adriana van der Haeghen, filia joncheer Jans, zyne huysvrouw, overleden den 26 Augustus 1612. Bid voor de ziele.

Pastors van Astene.

Lieven Nicolai	1415
Laurens de Cuper	1457
.	.
Nicolaas van der Donck	1578

(1) Zie onze geschiedenis der gemeente *Nevele*.

Willem van der Meulene (<i>deken van Deinze</i>)	1588
.	.
Cornelis Eeckman	1630
Bazijn Plevier	1634
Norbrecht de Waghenaele	1637
Gillis Paret	1637
Frans de Brauwere	1640
Frederik de Dobbele	1646
Gisleen Beths.	1663
Gerolf van Brabant	1672
Boudewijn de Dobbele	1676
Joost van Laere	1681
Herman de Smet	1684
Gerolf van Hecke	1694
Bazijn Marre.	1708
Hugo Eschius.	1733
Jan Pauwels	1741
Gijsbrecht Neyt	1780
Nicolaus Lust.	17..
Emmanuël Tanghe	17..
Jan de Laval (<i>laatste monnik der Drongen- abdij, tevens pastoor dezer parochie</i>) . .	1801
....De Ketele.	1803
P.-F. de Rantere	1812
L. Verkest	1825
J. Bettens.	1830
L. De Vos	1847
K.-L. de Stoop	1851

V.

MAATSCHAPPIJEN. — Rederijkerskamer. — Er bestond in de voorgaande eeuw te Astene eene vereeniging van rederijkers, die zich betitelde : *Rijmkonstminnende ende Iverzuchtige leerlingen der prochie*, met kenspreuk : *de Vlasbloem*. Van den 5 Mei tot den 1 Juni 1771 speelde zij niet min dan zeven malen de *Triumphante vindinge van het H. Kruys*, door de keyzerinne *Helena*. Het schouwtooneel was in de nog bestaande herberg *de Zwaan*. Vier jaren later vinden wij op de heerlijkheid van Wallebeke, ter afspanning *de Gaepaert*, een ander tooneelgezelschap van *Leorzuchtige Minnaers der welsprekentheyt*, dat gedurende de maanden Augusti en September acht voorstellingen gaf van het treurspel : *de Wulpsche Vraeksvlam, uytghevrocht door de moordzuchtige liefde van Mahomet en Irena*. Dit stuk, opgedragen aan K. de Ghellinck, ridder van 't H.-Roomsche Rijk, heer van Wallebeke, was bij iedere voorstelling opgevolgd door een kluchtspel. De rampvolle tijd, waarmede de XVIIIe eeuw eindigde, zag ook dit liefhebberijgenootschap, gelijk zoo menige andere Vlaamsche gilden, ten onder gaan.

Te Astene bestond in 1847 eene zangvereeniging, gekend onder den naam van *Waelrants-Genootschap*. Al wat wij er van weten is, dat zij op gemeld tijdstip deel nam aan het zangfestival van Gent.
